

БАБА МАРТА

Марію вже так ніхто не називав, бо ніхто не пам'ятав тут того часу, коли вона була Муською. Її ровесниці забули це ім'я, а молодь просто не знала цієї жінки, яка щойно приїхала до старої великої хати на горі, яку невідомо з яких часів називали маєтком. Маєток тепер мав сумний вигляд, бо всі лихоліття, що майже протягом століття пролітали над ним, не могли не залишити хоч якихось слідів. Цей дім, якби вмів говорити, розповів би не одну історію, бо саме будинки знають усе про своїх господарів та їхніх гостей, саме будинки бережуть на своїх стінах, горищах, у своїх підвалах не просто карби доль, а німі свідчення про людей.

Як і п'ятдесят років тому, маєток стояв гордо, незважаючи на почорнілий дах, облізли віконні рами й потрісканий поміст. Марія дивилася на свою спадщину й думала, до чого першого прикладе своїх рук: до зарослого й давно не торканого квітника, брудних віконних шиб чи занехаяної криниці. Вирішила розпочати з криниці, бо води треба негайно, а квіти й вікна можуть ще трохи почекати.

Цій жінці ніхто б не дав її віку – у свої шістдесят Марія мала моложавий вигляд і струнку статуру. Час не познущався над нею, і це дуже тішило жіноче самолюбство. Ще й зараз чоловіки зупиняли на ній свої погляди, а в молоді роки Муська була красунею. Хоча, може то була не така вже й писана краса, а швидше якась внутрішня наповненість висвічувала на обличчі натхненність і миловидність. А ще ця її прозорошкірість, яка одразу виказувала білу кістку й блакитну кров. Цього не можна було прикрити нічим: ні вмінням куховарити, ні талантом до шиття, ні чорною роботою на городі. На ній не осідала осуга побуту – щоб Марія не робила, її руки завжди були білими.

Вона помітила, що, напевно, кожна жінка подобається або не подобається чоловікам певної професії. Спочатку не могла збагнути, чому так, а потім, із віком, дійшла, що то, очевидно, фах накладає відбиток на смаки. Марія завжди подобалася художникам і музикантам, а ще, як не дивно, сантехнікам і юристам. Коли думала про це, завжди ставало смішно. Вигадана нею теорія, доведена експериментально лише на одному прикладі, мала кумедний вигляд, і якби про неї розповісти якомусь психологові, той би, вочевидь, поглузував. Та Марії й самій часто було смішно, коли вчергове її висновки підтверджувалися.

Чому вона сьогодні згадала саме про цю свою теорію, не знала. Часи настали такі, що не до дурнувятих теорій. Світ, який ще недавно здавався всім хоч і неідеальним, але хоча б відносно затишним, став ворожим і злим. Ніні, не світ став таким, а люди в ньому.

Тепер вона стоїть на цьому подвір'ї й скидається на лелеку, що прилетів до свого старого торішнього понівеченого зимою гнізда. Завтра сюди мали приїхати чоловік, син із невісткою й онуком та старі Басисті, і Марія мусила навести хоч якийсь лад у покинутому маєтку.

* * *

Маєтком цю садибу почали називати від першого дня, коли родина судді Колонкевича почала будувати цей дім. Тут таких великих хат ніхто до цього не клав, і село, у якому ніколи не було панів, охрестило будинок маєтком. І хоч дім будували з дерева, усе одно селянам здавалося, що росте в них на горі небачена кам'яниця. Суддя Колонкевич належав до тих панів, що не пишалися своїм становищем, то ж горяни полюбили його за тепле слово, мудру пораду, а часом і допомогу в якійсь юридичній справі. Пан Григорій хоч і жив у місті, але свій маєток у селі дуже любив, і коли випадала вільна часина, збирав

свою родину й приїжджав у Сосничів, щоб відпочити, набратися сил і, як сам казав, напитися доброго теплого молока. Може, через те, що так любив він цей продукт, обличчя й руки пана судді були білими, аж прозорими. Запечені на сонці, обвіяні гірськими вітрами сосничівці завжди дивувалися з близьни панової шкіри. Суддя Колонкевич був красивим чоловіком із якимись ніби аж жіночими рисами обличчя, і його єдина донька Мирослава була дуже схожа на свого татка. Суддя одружився вже в не дуже молодому віці з чорнявою красунею панною Думанською, батько якої був відомим львівським нотарем. Марта Думанська спочатку не хотіла виходити заміж за пана суддю, бо він був старшим і вона його зовсім не знала, але батько наполіг, і жагучій Марті, яка начиталася любовних романів і мріяла, що в неї буде мелодраматичне кохання, сповнене пригод і перешкод на шляху до шлюбу, довелося піддатися на батькові вмовляння, залізним аргументом у яких був посаг, що його не вимагав від багатодітного нотаря Думанського майбутній зять. Марта проплакала два дні й дві ночі, а на третій день погодилася, бо розуміла, що мужній лицар чи хоча б герой якоїсь війни, брутальний і ніжний водночас, не заявиться ні сіло ні впало в їхній дім і не викраде чарівну чорнявку з батьківського гнізда. Здоровий глузд переміг – і панна Думанська стала панею Колонкевич. Чоловік її, хоч і не був схожим на героя жіночих романів, та, як виявилось, теж мав романтичну й ніжну вдачу, любив театр і хорошу літературу.

Як на диво, Марта, ставши Колонкевичкою, неабияк узялася до господарства, і самотницька оселя судді стала затишною й небуденною. У ній можна було відразу впізнати жіночий дух і жіночу руку. Пані суддиха, незважаючи на всі свої таємні й романтичні мрії, виявилася раціональною господинею. Вона виростила в родині, де рахували кожен гріш, і не дозволяла чоловікові тратитися

на ненагальні речі. Хотіла мати гроші про запас, бо в батьківській хаті завжди був сутуж, надолужування, як кажуть, латання дірок. У сім'ї нотаря Думанського за півтора десятка літ народилося дванадцяттеро діточок, що з них десятеро дівчат. Звідки брати гроші на посаг, одяг і все, що необхідно для вдалого дівування й заміжжя, пан Думанський не знав, то ж дівчата його більше сиділи вдома, ніж відвідували бали чи дефіляди. Єдина Марта мала таку змогу, бо була найстарша й треба було її видавати заміж. Нотар зрадів пропозиції судді Колонкевича так, як зрадів би віднайденому скарбові, а Марта згодом зрозуміла, що, вилетівши з рідного дому, вона не відчуває за ним ні туги, ні бажання туди приходити. Складно сказати, із чим це було пов'язано, бо добра Мартина мати найбільше любила свою старшу доньку, найкраще її чепурила, найчастіше голубила. Та, мабуть, для Марти цього було мало, бо навіть у своїх дівочих мріях про красивого принца вона найперше вибирала не його, а замок, у який цей принц привезе красуню нотареву.

Насправді вільне (бо не можна серйозно сприймати дівочі мрії) Мартине серце прийняло любов судді Колонкевича, як приймає суха земля вологу. Вона полюбила свого чоловіка якимось одразу, майже інтуїтивно відчула, що оперлася в житті на надійне плече й лягла на руку, яка ніколи не зробить перед Мартою заперечливий жест. Тонка натура пана Григорія зачаровувала юну Марту щодня сильніше, і врешті жінка відчула, що її чоловік став для неї світом, тим, якого вона ніколи не знала.

Суддя Колонкевич був щасливим і хоч одружився тому, що настав час кінчати із самотництвом, а дружину вибрав, можна сказати, навмання, бо ніколи було тратити час на залицяння і знав, що нотар Думанський не опиратиметься, усе ж свою палкооку Марту покохав щиро, як кохають трішки підтоптані чоловіки юних і свіжих красунь.